

**ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในกรุงเทพมหานคร : ปัญหาและแนวทางการส่งเสริม***
Social Responsibility of Engineering Students
in Autonomous Universities in Bangkok :
Associated Problems and Recommendations for Improvement

ชวณีย์ พงศาพิชญ์**

Chawanee Pongsapitch

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ประเทศไทย

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

Email: c_pongsapitch@hotmail.com

Received : October 5, 2017
Revised : February 9, 2019
Accepted : March 9, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในกรุงเทพมหานคร ๒) เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ตัวแบบทางสังคมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา และ ๔) ระบุปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา การศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา จำนวน ๓๘๘ คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, one - way Anova และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การศึกษาเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับอาจารย์และนักศึกษาจำนวน ๒๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ๒) นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ นักศึกษาที่มีชั้นปี และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) การรับรู้ตัวแบบทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา และ ๔) ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อ

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ตามสัญญาเลขที่ KMUTNB-GEN-๕๘-๔๒.

** รศ.ชวณีย์ พงศาพิชญ์ Assoc.Prof.Chawanee Pongsapitch

ต่อสังคมของนักศึกษา ได้แก่ การขาดความเข้าใจถึงขอบเขตของความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดถือประโยชน์ส่วนตัวหรือความสะดวกสบายของตนเองเป็นสำคัญ และการทำตามตัวแบบที่ไม่เหมาะสม แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป การมอบหมายงาน การเข้มงวดในชั้นเรียน การให้อาจารย์เป็นตัวอย่าง การให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา การจัดบรรยาย/อบรม การให้รางวัล และการรณรงค์สร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ : ความรับผิดชอบต่อสังคม, ตัวแบบทางสังคม, นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of social responsibility of engineering students in autonomous universities in Bangkok, 2) to compare social responsibility based on personal factors, 3) to study relationship between perceived social role models and social responsibility, 4) to identify associated problems and recommendations for improvement social responsibility. The quantitative study conducted by using questionnaire to 388 students. The statistical tools were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one – way ANOVA and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. The qualitative study conducted by in-depth interview to 20 lecturers and students. Results showed that 1) students were in moderate level of social responsibility; 2) students with different sex had statistically significant different social responsibility at a level of .01 while students with different year of study and participation in university activities had statistically significant different social responsibility at a level of .05; 3) There was a significant positive relationship between social responsibility and perceived social model of students; and 4) The problems associated with social responsibility of students were the lack of understanding on scope of social responsibility, the priority given to personal interest than public interest, and the following to inappropriate social role model. The recommendations for social responsibility improvement were general education class for students, class assignment, class strictness, encourage lecturer to be a good role model for students, motivate students to join student activities in universities, training and workshop, campaign and rewards and to promote social responsibility.

Keywords : social responsibility, social role model, engineering students

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มุ่งเน้นวัตถุนิยม คนในสังคมให้คุณค่ากับวัตถุหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องได้มากกว่าคุณค่าทางจิตใจ บุคคลจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อจะได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งบางครั้งก็อาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลรอบข้าง และสังคมในระดับกว้างออกไป แม้แต่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งจะเติบโตไปเป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับอิทธิพลของค่านิยมนี้ด้วย ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาขยะ ปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิต ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาของไทย จะเห็นได้จากผลสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนไทยที่มีต่อผู้บริหารประเทศ พบว่า เยาวชนไทยเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันไม่ได้เป็นเรื่องเสียหาย อันแสดงถึงวิกฤตทางทัศนะ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมของประเทศ^๑

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)^๒ ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบัณฑิตในอุดมคติ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน ภายใต้กรอบความหมายว่า บัณฑิตอุดมคติ หมายถึง บัณฑิตที่ประพฤติตนบนเส้นทางที่ตรง ซึ่งในแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนไปก็จะมีการแสวงหาคุณลักษณะของบัณฑิตที่เหมาะสมกับยุคสมัยนั้น ๆ โดยในยุคศตวรรษที่ ๒๑ นี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคที่โลกมีลักษณะของความเชื่อมโยงกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา จนมีสภาพการณ์ของสังคมไร้พรมแดนมากขึ้น จะเห็นได้จากประเทศต่าง ๆ ได้พัฒนาจากความเป็นรัฐ ไปสู่ความเป็นประชาคมมากขึ้น เช่น สหภาพยุโรป (European Union : EU) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดแนวคิดในการปรับตัวและเตรียมการของสังคมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการดำเนินการกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สถานประกอบการในภาคเอกชนได้พยายามปรับการดำเนินการโดยใช้แนวคิด C S R หรือ Corporate Social Responsibility ซึ่งก็คือ การดำเนินงานที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น^๓ และถึงแม้ว่าการดำเนินกิจการโดยใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การจะเป็นสิ่งที่ดี แต่สิ่งที่ดียิ่งกว่านั้น ก็คือ การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมลงในจิตวิญญาณของนักศึกษา

^๑ จรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์, “อุดมศึกษาไทยกับการพัฒนาประเทศ”, ใน สรุปผลการประชุมวิชาการระดับชาติ ๒๕๕๒ ปีแห่งคุณภาพการศึกษาไทย, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๒): ๒๖.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, “การพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย บนเส้นทางมหาวิทยาลัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม (University Social Responsibility, USR)” วันที่ ๓๑ กรกฎาคม-๑ สิงหาคม ๒๕๕๖, โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๖, (อัสสัมชัญ), หน้า ๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมระดับบุคคล (Individual Social Responsibility (ISR)) เพราะจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมนั้นต้องเริ่มที่ตัวของบุคคลแต่ละคนเองก่อน และถูกปลูกฝังเข้าไปอยู่ในจิตวิญญาณ

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นความรู้สึกของนักศึกษาในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนรวม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเจริญก้าวหน้าของสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของสังคม การระแวดระวังการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคม การมีส่วนร่วมในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และการติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม^๕ ซึ่งถ้า นักศึกษามีจิตสำนึกในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมและปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอก็จะช่วยให้องค์กาพยพทุกระดับทั้งในระดับของตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก ขับเคลื่อนไปได้อย่างมั่นคงและสมดุล

ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงนับได้ว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในจิตใจของนักศึกษา การพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี การเรียนรู้จากตัวแบบ (modeling) หรือ การเรียนรู้โดยการสังเกต (observational learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม^๕ ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้เป็นอย่างดี หากตัวแบบนั้นเป็นตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ ตัวแบบจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก โดยตัวแบบนั้นอาจเป็นคนจริง ๆ หรือเป็นสื่อที่บุคคลสังเกตเห็นจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ก็ได้ การศึกษาว่าการรับรู้ตัวแบบประเภทใดมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมจึงช่วยให้เกิดความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการใช้ตัวแบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมแก่นักศึกษาต่อไป

อาชีพวิศวกรนับว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนก็ยิ่งคาดหวังว่าวิศวกรจะเป็นวิชาชีพหนึ่งที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในภูมิภาคอยู่ในระดับสูง ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาวิศวกรของตนให้มีศักยภาพอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ รวมทั้งการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

^๕ พรณรงค์ สิงห์สำราญ, เรื่องเจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^๕ สุรงค์ ไคว้ตระกูล, จิตวิทยาการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓๖.

^๖ สุมาลี เชื้อชัย, “การพัฒนากระบวนการฝึกอบรมการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านเครือข่าย สำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขา โสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐฯ ในกรุงเทพมหานคร โดยเน้นถึงปัญหาและแนวทางการส่งเสริม ขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา นับตั้งแต่ ครอบครัว สถาบัน การศึกษา และหน่วยงานของรัฐได้ทราบถึงระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน และแนวทางในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา เพื่อพัฒนาวิธีการส่งเสริม ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา อันจะส่งผลให้นักศึกษาเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ๖ ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ
๒. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ตัวแบบทางสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา
๔. ระบุปัญหา และแนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

๑. นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
 - ๑.๑ นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
 - ๑.๒ นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
 - ๑.๓ นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
 - ๑.๔ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
 - ๑.๕ นักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน
๒. การรับรู้ตัวแบบทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา
 - ๒.๑ การรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา
 - ๒.๒ การรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระยะแรกเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร ๓ แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ในภาคเรียนที่ ๒ /๒๕๕๘ จำนวน ๑๒,๔๙๕ คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๘๘ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามจำนวนของนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย และเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก

ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และการรับรู้ตัวแบบทางสังคม ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปี คณะแผนกเฉลี่ยสะสม ภูมิสำเนา การเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ๒) แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม ๖ ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ๓ ตัวเลือก ๓) แบบสอบถามการรับรู้ตัวแบบทางสังคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามตอนที่ ๒ และ ๓ ไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๘๒๘๘ แบบสอบถามการรับรู้ตัวแบบทางสังคมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๓๕๔

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกแก่นักศึกษาด้วยตนเอง ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (One-way Anova) และทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ในการศึกษาเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลเป็นอาจารย์และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน ๒๐ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยมีประเด็นหลัก ได้แก่

๑) ปัจจุบันนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

๒) มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ศึกษามีหรือไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

๓) แนวทางในการส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาเป็นรายบุคคล โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ ๓๐ นาที ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๙ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

๑. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

๑.๑ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๐๗ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑๓ มีคะแนนเฉลี่ยสะสม ๒.๕๑-๓.๐๐ จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑๔ มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๘๔ และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๗

๑.๒ นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๓๑$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = ๒.๓๙$) รองลงมาคือ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = ๒.๓๖$) ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและความรับผิดชอบต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๓๐$) ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๒๕$) และความรับผิดชอบต่อสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๒๔$) แสดงดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาโดยรวม และรายด้าน

ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง	๒.๓๙	๐.๒๗	สูง
๒. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	๒.๓๐	๐.๓๐	ปานกลาง
๓. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา	๒.๒๔	๐.๒๙	ปานกลาง
๔. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน	๒.๓๖	๐.๓๐	สูง
๕. ความรับผิดชอบต่อชุมชน	๒.๓๐	๐.๒๘	ปานกลาง
๖. ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ	๒.๒๕	๐.๒๗	ปานกลาง
รวม	๒.๓๑	๐.๑๙	ปานกลาง

๑.๓ นักศึกษามีการรับรู้ตัวแบบทางสังคมโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า การรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และการรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๙๐ อยู่ในระดับสูงทั้งสองด้าน แสดงดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ตัวแบบทางสังคมโดยรวมและรายด้าน

การรับรู้ตัวแบบทางสังคม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิต	๔.๑๘	๐.๔๗	สูง
การรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์	๓.๙๐	๐.๕๘	สูง
รวม	๔.๐๔	๐.๔๘	สูง

๑.๔ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

๑) นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ ส่วนนักศึกษาที่มีชั้นปีและการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยพบว่า นักศึกษาหญิงมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชาย นักศึกษาชั้นปีที่ ๒, ๓ และ ๔ มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๑ นักศึกษาชั้นปีที่ ๓ และ ๔ มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๒ และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ส่วนนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมและภูมิลำเนาแตกต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

๒) การรับรู้ตัวแบบทางสังคมโดยรวมและการรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาในระดับเล็กน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ ส่วนการรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา แสดงดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ตัวแบบทางสังคมกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

การรับรู้ตัวแบบทางสังคม	ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา		
	r	$r^2 \times 100$	p
การรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิต	.๒๘๘**	๘.๒๕	.๐๐๐
การรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์	.๐๙๒	๐.๘๔	.๐๗๑
การรับรู้ตัวแบบทางสังคมโดยรวม	.๑๙๙**	๓.๙๖	.๐๐๐

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๒.๑ ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา พบว่ามี ๓ ประการ ได้แก่

๑) การขาดความเข้าใจถึงขอบเขตของความรับผิดชอบต่อสังคม นักศึกษาส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการไปทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การออกค่ายอาสาเพื่อไปสร้างห้องสมุด การปลูกป่าชายเลน การสร้างฝายชะลอน้ำให้ชุมชนบริเวณแหล่งต้นน้ำ เป็นต้น นักศึกษามองว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกิจกรรมที่แยกออกจากชีวิตประจำวันของตนเอง เมื่อทำกิจกรรมเหล่านั้นเสร็จก็ถือว่าหมดภาระ อาจทำกิจกรรมเหล่านั้นปีละครั้ง สองครั้ง โดยไม่ได้คิดว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน

๒) การยึดถือประโยชน์ส่วนตัวหรือความสะดวกสบายของตนเองเป็นสำคัญ พบว่านักศึกษาบางส่วนแม้จะทราบว่ามีหน้าที่ที่ต้องทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ก็ละเลยไม่ทำตามหน้าที่นั้น เพราะคิดว่าจะทำให้ตนเองเสียผลประโยชน์ เช่น นักศึกษามีข้อตกลงกันว่าทุกคนต้องจ่ายเงินเข้าส่วนกลางของกลุ่มหรือชั้นเรียน เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การถ่ายเอกสารหนังสือหรือตำราที่อาจารย์ผู้สอนกำหนด ซึ่งเพื่อน ๆ ในห้องส่วนใหญ่ก็จะจ่าย แต่ก็มีนักศึกษาบางคนไม่ยอมจ่ายเพียงเพราะไม่ต้องการเสียผลประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาบางกลุ่มยังคำนึงถึงความสะดวกสบายของตนเองเป็นสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงว่าพฤติกรรมของตนอาจทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน เช่น การเดินเกาะกลุ่มกันเป็นแผงจนกีดขวางทางเดินของผู้อื่น การส่งเสียงดังในที่สาธารณะ การมุงดูการแสดงหรือสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ

๓) การทำตามตัวแบบที่ไม่เหมาะสม ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมน้อยลง คือ การทำตามคนรอบข้าง ซึ่งคนรอบข้างในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษา มักจะทำตามก็คือ รุ่นพี่ เพื่อน เมื่อนักศึกษาสังเกตเห็นว่าเพื่อนในคณะหรือในมหาวิทยาลัยแต่งกาย แบบใด นักศึกษาก็มักจะแต่งกายคล้ายกัน ดังนั้นหากนักศึกษาส่วนหนึ่งแต่งกายผิดระเบียบก็จะกลายเป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลให้นักศึกษาคนอื่น ๆ แต่งกายผิดระเบียบไปด้วย

๒.๒ แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑) แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ๑) การจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศึกษาทั่วไป โดยเป็นวิชาที่กำหนดให้นักศึกษาทุกคน ทุกคณะต้องเรียน ซึ่งอาจกำหนดให้เรียนในชั้นปีที่ ๑ มีลักษณะเป็นวิชาบูรณาการและไม่เน้นการสอนทฤษฎี แต่ควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย อาจเป็น กิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อให้นักศึกษาเกิดความสนใจ หรือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ให้นักศึกษาได้คิดถึงพฤติกรรมของตนเองที่เป็นการทำเพื่อสังคม ให้นักศึกษารณรงค์การประหยัด พลังงาน เป็นต้น ๒) การมอบหมายงาน อาจารย์สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้วยการมอบหมายงานที่เหมาะสม เช่น ให้นักศึกษาทำ การบ้านแล้วส่งงานในยูทูป โดยนักศึกษาต้องถ่ายวิดีโออธิบายวิธีการทำการบ้านข้อนั้นด้วยตนเอง และ เมื่อนักศึกษาส่งงานแล้วอาจารย์ก็ต้องตรวจการบ้านของนักศึกษาจริง ๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้ นักศึกษาทำการบ้านอย่างมีคุณภาพและส่งภายในเวลาที่กำหนด เพราะทราบอาจารย์ตรวจจริง ๓) การเข้มงวดในชั้นเรียน อาจารย์ผู้สอนทุกวิชาควรเข้มงวดกวดขันในชั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียน การสอน ไม่ปล่อยปละละเลย นักศึกษาที่ไม่รับผิดชอบต่อสังคม เช่น ส่งงานแทนคนอื่น แต่งกายไม่เรียบร้อย ก็ควร ถูกลงโทษ และ ๔) การส่งเสริมให้อาจารย์ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี อาทิ การตรงต่อเวลาในการเข้าสอน การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย การปิดไฟ ปิดเครื่องปรับอากาศทุกครั้งเมื่อไม่อยู่ในห้องพัก

๒) แนวทางที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ๑) การให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจากการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมจะกระตุ้นให้นักศึกษา ทำงานด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดขึ้นโดยชมรม สโมสรนักศึกษา หรือภาควิชาก็ได้ เช่น การออกค่ายอาสา ไปสร้างอาคารเรียน การทำความสะอาดภาควิชา เป็นต้น ๒) การจัดบรรยาย/อบรม ที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมและโทษของการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเชิญ วิทยากรมาบรรยายให้นักศึกษา ๓) การให้รางวัล ซึ่งทำได้หลายวิธี อาทิ ให้คะแนนเมื่อนักศึกษามีการ กระทำที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม การประกาศเกียรติคุณเมื่อนักศึกษาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อคณะหรือมหาวิทยาลัย เป็นต้น และ ๔) การรณรงค์ เช่น การติดป้ายโฆษณา/ประชาสัมพันธ์ การให้ ความรู้ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การเชิญชวนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในกรุงเทพมหานคร : ปัญหาและแนวทางการส่งเสริม นั้น ได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปี และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน โดยนักศึกษาหญิงมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้เพราะในสังคมไทยการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิงและเด็กชายมีความแตกต่างกัน เด็กหญิงจะถูกคาดหวังให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ทำงานบ้านได้ดี และปัจจุบันยังถูกคาดหวังให้สามารถทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวอีกด้วย” ซึ่งเด็กหญิงเองก็จะทราบถึงความคาดหวังดังกล่าว ส่งผลให้เมื่อเติบโตขึ้นจนเข้าสู่วัยรุ่น นักศึกษาหญิงจึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชาย แต่ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่านักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงน่าจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมเท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเป็นการสังเกตจากพฤติกรรมที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน อาจไม่ได้ครอบคลุมในทุกด้านเหมือนในแบบสอบถาม อีกประเด็นหนึ่งคือ คนในปัจจุบันมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง เมื่อถามความคิดเห็นจึงมักจะมองว่ามีความเท่าเทียมกัน

นักศึกษาที่อยู่ในชั้นปีต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ และ ๔ มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๑ และ ๒ และนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ทั้งนี้เพราะเมื่อนักศึกษาเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น อายุก็จะมากขึ้น ได้รับประสบการณ์ต่างๆ มากขึ้นตามวัย นักศึกษาจะได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในมหาวิทยาลัย อาทิ การปรับตัวเข้ากับเพื่อนในหอพัก เพื่อนในชั้นเรียน ประกอบกับยิ่งชั้นปีสูงขึ้นเนื้อหาวิชาที่เรียนก็จะยากขึ้น ต้องมีความพยายามและความรับผิดชอบมากขึ้นเป็นลำดับ มิฉะนั้นแล้วก็อาจส่งผลให้ไม่สามารถเรียนจบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาที่กล่าวว่า เมื่ออยู่ในชั้นปีที่สูงขึ้นนักศึกษาจะรับผิดชอบต่อเรื่องการเรียนมากขึ้นเพราะมีงานมากขึ้น อีกทั้งเมื่ออายุมากขึ้น ประสบการณ์มากขึ้น ก็จะทำให้บุคคลมีวุฒิภาวะ รู้วิธีในการจัดการกับปัญหา และตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนที่มีต่อสังคมมากขึ้น

^๗ นันทา วีรวิทยานุกูล, “สตรีกับอัตลักษณ์”, ใน **สตรีศึกษา ๒**, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔): ๒๙๑.

นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sadeghi, Asghari, Mehdi & Sadeghi^๔ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นผลจากการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยการมีส่วนร่วมในการทำงานต่าง ๆ ผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้างแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมให้เห็นเป็นแบบอย่าง และเนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมมีหลายด้าน อาทิ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งมีทั้งด้านการเรียน การดูแลตนเอง การจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อเพื่อน ต่อสถานศึกษา ต่อชุมชน และต่อประเทศชาติ คะแนนเฉลี่ยสะสมที่สูงอาจแสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่องของการเรียนสูง แต่ไม่ได้แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้านอื่น ๆ นอกจากนี้คะแนนเฉลี่ยสะสมหรือผลการเรียนของนักศึกษาเป็นผลรวมของปัจจัยหลายประการ ทั้งทางด้านชีวภาพ เช่น ระดับสติปัญญา ความสมบูรณ์ของร่างกาย ด้านจิตใจ เช่น ทักษะคิดที่มีต่อสาขาวิชาที่เรียน แรงจูงใจในการเรียน และด้านสังคม เช่น ความพร้อมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงทำให้นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของอุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง^๕ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นผลจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นสำคัญ ในสังคมไทยไม่ว่าจะอยู่ในสังคมกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด ส่วนใหญ่พ่อแม่ยังคงอบรมสั่งสอนลูกในเรื่องของการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน การประหยัด การเคารพเชื่อฟังญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ การมีระเบียบวินัย และการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สิ่งเหล่านี้หากบุคคลใดนำไปปฏิบัติตามก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นมีความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว จึงทำให้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

นักศึกษาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้

^๔ Sadeghi,A., Asghari,F., Mehdi,T.S. & Sadeghi,A, “Relationship between university students’ responsibility (USSR) and mental (Case study,the University of Guilan, Faculty of Humanities, Iran)”, **Mediterranean Journal of Social Sciences**, Vol. 5 Issue 7 (2014): 504-509.

^๕ อุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง, “ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๓), หน้า ๙๑.

เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรพร เกษสังข์^{๑๐} ที่พบว่า บทบาทของฝ่ายกิจการนักศึกษาซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักศึกษา มีอิทธิพลทางบวกต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบต่อส่วนของตนเอง รวมทั้งประสานงานกับคนอื่น ๆ ด้วย งานของกลุ่มหรือชมรมจึงจะประสบผลสำเร็จ ประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับจึงทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่กล่าวว่า กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยทำให้นักศึกษารู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสม ฝึกฝนความรับผิดชอบต่อตนเองที่มีต่องาน หากเป็นการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ก็จะยิ่งทำให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อทั้งในระดับชุมชนและประเทศชาติ

๒. การรับรู้ตัวแบบทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ตัวแบบทางสังคมโดยรวมและการรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะตัวแบบเป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อบุคคลได้เห็นการกระทำของตัวแบบในลักษณะต่าง ๆ อาทิ กิริยาท่าทาง การแสดงออก การตัดสินใจ การใช้ภาษา ฯลฯ บุคคลจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำดังกล่าวในรูปของสัญลักษณ์ และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรม ถ้าทำแล้วได้รับการตอบสนองในทางบวก บุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป^{๑๑} การที่นักศึกษาได้รับรู้ว่าตนเองเคยพบ เคยเห็น หรือเคยสัมผัสกับตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม จึงส่งผลให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแบบที่มีชีวิตเป็นตัวแบบที่บุคคลมีโอกาสสังเกต และมีปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรง และหากมีข้อสงสัยสามารถซักถามได้ตลอดเวลา บุคคลจะให้ความสนใจและเลียนแบบได้ดีกว่าตัวแบบชนิดอื่น ๆ เช่น นักศึกษาเห็นแม่คัดแยกขยะก่อนที่จะเห็นอาจารย์เข้าสอนตรงเวลา เป็นต้น ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่กล่าวว่า ตัวแบบที่เป็นคนจริง ๆ หรือตัวแบบที่มีชีวิตมีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อแม่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ลูกไม่หล่นไม่ไกลต้น” เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปลูกฝังให้บุคคลมีความรับผิดชอบ ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ถ้าพ่อแม่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ดี มีจิตสำนึกของความรับผิดชอบ เด็กก็จะซึมซับและทำตามสิ่งที่ได้รับรู้นั้น

^{๑๐} ภัทรพร เกษสังข์, “รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย”, วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๓๔๑-๓๖๓.

^{๑๑} ศรินภา ใจเมือง, “ผลของการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบด้วยการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อทักษะในการยิงลูกใต้ห่วงของนักกีฬาบาสเกตบอล”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔-๒๕.

และเมื่อเด็กเติบโตขึ้นบุคคลที่เด็กเลียนแบบก็จะขยายวงกว้างขึ้น อาจเป็นครูอาจารย์ รุ่นพี่ เพื่อน หากบุคคลที่อยู่แวดล้อมตัวนักศึกษาเหล่านี้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมให้นักศึกษาได้รับรู้ก็จะส่งผลให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า การรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งได้แก่ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือ เสียงจากสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา อาจเป็นเพราะในการรับข้อมูลจากสื่อเหล่านี้ บางครั้งบุคคลเองก็รับรู้โดยไม่ตั้งใจ ดังคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ที่ให้ข้อมูลว่า คณะวิศวกรรมศาสตร์ได้จัดทำสปอร์ตโฆษณาที่ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สร้างจิตสำนึกที่ดีในเรื่องของการรับผิดชอบต่อสังคม ตัดหน้าลิฟต์ทุกอาคาร เมื่อไปถามนักศึกษาว่าได้อ่านหรือดูหรือไม่ นักศึกษาตอบว่า ไม่ทราบ ไม่ได้สังเกต แต่นักศึกษาก็กอาจซึมซับข้อมูลเหล่านี้ไปโดยไม่รู้ตัว ทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ตัวแบบสัญลักษณ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

๓. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ได้แก่ การขาดความเข้าใจถึงขอบเขตของความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดถือประโยชน์ส่วนตัวหรือความสะดวกสบายของตนเองเป็นสำคัญ และ การทำตามตัวแบบที่ไม่เหมาะสม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาที่พบทั้งสามประการนี้เป็นผลมาจากสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญหรือปลูกฝังในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันกันอย่างมาก กระตุ้นให้ผู้คนนิยมการบริโภค ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคมโดยตรง ครอบครัวจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด^{๑๒} พ่อแม่ ผู้ปกครองมีเวลาดูแลบุตรหลานน้อยลง ต้องทำงานมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการตามกระแสบริโภคนิยม ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง ขาดความเอาใจใส่ ละเลยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีที่เคยมี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้นักศึกษาขาดความเข้าใจว่าความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้หมายความว่าความเฉพา การไปปลูกป่า ทำความสะอาดวัด ฯลฯ เท่านั้น แต่หมายรวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทั้งในส่วนตัวและส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความรับผิดชอบ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อตนเองและ

^{๑๒} เวคิน วุฒิวรงค์, “ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

คนรอบข้างและสังคมโดยรวม และเมื่อไม่ได้ตระหนักถึงขอบเขตทั้งหมดของความรับผิดชอบต่อสังคม ก็จะคิดว่าสิ่งที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแยกออกจากชีวิตประจำวัน ในขณะที่บางคนแม้จะเข้าใจว่าความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยอะไรบ้างแต่ก็ไม่สามารถต้านทานกระแสวัตถุนิยมได้ ความต้องการผลประโยชน์หรือความสะดวกสบาย ทำให้ละเลยการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันตัวแบบที่นักศึกษามองเห็น เช่น เพื่อน รุ่นพี่ หรือคนทั่ว ๆ ไปในสังคมก็ไม่ได้แสดงพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมเพราะได้รับอิทธิพลจากสภาพของสังคมเช่นเดียวกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาเป็นลูกโซ่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ จากผลการวิจัยที่พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านนี้เป็นเรื่องของการแต่งกาย นักศึกษาคำนึงถึงความสะดวกสบายของตนเองมากกว่ากฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาเป็นลำดับแรก มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมให้นักศึกษาแต่งกายให้เหมาะสม โดยอาจใช้แนวทางการแก้ไขที่ได้นำเสนอเป็นกรอบในการดำเนินการ

๑.๒ จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ชั้นปี และการเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย โดยเพศชายมีความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่าเพศหญิง นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ และ ๒ มีความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่านักศึกษาชั้นปีที่ ๓ และ ๔ และนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยมีความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณะ หรือภาควิชาจึงควรนำแนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาพิจารณาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักศึกษา อาทิ จัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมแก่นักศึกษาในชั้นปีที่ ๑ และ ๒ กระตุ้นให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น หรือการเลือกใช้ตัวแบบที่เป็นเพศชายในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษา เป็นต้น

๑.๓ จากผลการวิจัยที่พบว่า การรับรู้ตัวแบบทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ตัวแบบที่มีชีวิต ดังนั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาโดยตรงแล้ว ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของตัวแบบที่นักศึกษาสามารถสังเกตเห็นภายในมหาวิทยาลัย เช่น อาจารย์ อาจทำโดยการจัดประชุม/อบรม เพื่อขอความร่วมมือให้อาจารย์ในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

แก่นักศึกษา ยกย่องเชิดชูเกียรติอาจารย์ที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ จนเป็นที่ประจักษ์ เป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ควรเก็บข้อมูลให้มีความครอบคลุมมากขึ้น ทั้งทางด้านภูมิภาค สถานศึกษา และสาขาวิชาที่ศึกษา เช่น นักศึกษาในภูมิภาคอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชชมงคล และนักศึกษาในคณะอื่น ๆ นอกเหนือจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๒.๒ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นในสังคมปัจจุบันว่าเพราะเหตุใดจึงไม่พบความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม

๒.๓ ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา เช่น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ประเภทของกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาเข้าร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสานอกมหาวิทยาลัย เป็นต้น

๒.๔ ควรมีการศึกษาต่อในประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของบัณฑิตที่สถานประกอบการนั้น ๆ รับเข้าทำงาน แนวโน้มหรือทิศทางการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

บรรณานุกรม

จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์. “อุดมศึกษาไทยกับการพัฒนาประเทศ” ใน **สรุปผลการประชุมวิชาการระดับชาติ**

๒๕๕๒ ปีแห่งคุณภาพการศึกษาไทย. หน้า ๒๖. รวบรวมและจัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๒.

นันทา วีรวิทยานุกูล. “สตรีกับอัตลักษณ์” ใน **สตรีศึกษา ๒**. หน้า ๒๙๑. รวบรวมและจัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔.

พรณรงค์ สิงห์สำราญ. “เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม”. **รายงานการวิจัย** สำนักวิจัย วิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ๒๕๕๑.

ภัทรพร เกษสังข์. “รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย”. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**. ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๓๔๑-๓๖๓.

เวทิน วุฒิวงศ์. “ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๒.

ศิริณา ใจเมือง. “ผลของการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบด้วยการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อทักษะในการยิงลูกได้ห่วงของนักกีฬาบาสเกตบอล”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. “การพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย บนเส้นทางมหาวิทยาลัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม(University Social Responsibility, USR)”. วันที่ ๓๑ กรกฎาคม- ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖. กรุงเทพมหานคร : โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๖, (อัดสำเนา).

สุมาลี เชื้อชัย. “การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านเครือข่าย สำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

อุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง. “ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในจังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๓.

Sadeghi,A., Asghari,F., Mehdi,T.S. & Sadeghi, A. “Relationship between university students’ responsibility (USSR) and mental (Case study,the University of Guilan, Faculty of Humanities, Iran)” **Mediterranean Journal of Social Sciences**. Vol 5. Issue 7. (2014): 504-509.